

ขบวนการสร้างชาติลาวผ่านงานประวัติศาสตร์นิพนธ์ (ค.ศ. 1955-1985)

วรพล ศิริชื่นวิจิตร*

คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันที่รับบทความ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2566

วันที่แก้ไขบทความ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566

วันที่ตอบรับบทความ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2566

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง ขบวนการสร้างชาติลาวผ่านงานประวัติศาสตร์นิพนธ์ (ค.ศ. 1955-1985) มุ่งศึกษาถึงพัฒนาการงานเขียนของประวัติศาสตร์ลาวในช่วง ค.ศ. 1955-1985 โดยบทความนี้มีกรอบการศึกษาอยู่ทั้งสิ้น 2 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นแรก พัฒนาการงานเขียนประวัติศาสตร์ลาวหลังได้รับเอกราช ค.ศ. 1955-1975 ประเด็นที่ 2 ลักษณะของงานเขียนทางประวัติศาสตร์ลาวสมัยพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ค.ศ. 1975-1985 ซึ่งผู้เขียนได้ใช้การเรียบเรียงและค้นคว้าจากเอกสารในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาการเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์ในช่วงทศวรรษ 1955-1985 สะท้อนให้เข้าใจเกี่ยวกับโลกทัศน์ของนักประวัติศาสตร์ลาวที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทและสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น ซึ่งสามารถสรุปพัฒนาการของงานเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาวได้เป็น 2 ประเด็น กล่าวคือ พัฒนาการของงานเขียนประวัติศาสตร์ลาวหลังได้รับเอกราช ค.ศ. 1955-1975 เป็นงานเขียนที่เน้นพัฒนาการความเป็นมาของชาติที่ยาวนาน การสร้างรัฐชาติและการพัฒนาประเทศโดยสถาบันพระมหากษัตริย์ภายใต้บริบทภายในที่มีการเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการเมืองมาเป็นประเทศเอกราช ประเด็นต่อมา ลักษณะของงานเขียนทางประวัติศาสตร์ลาวสมัยพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ค.ศ. 1975-1985 จะเน้นการเขียนภายใต้บริบทการเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการเมือง ซึ่งลาวจำเป็นอย่างมากที่จะต้องสร้างประวัติศาสตร์ของมวลชนที่สอดคล้องกับบริบททางการเมืองที่เปลี่ยนไปเป็นแบบสังคมนิยม

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาว; ขบวนการสร้างชาติลาว

* ผู้รับผิดชอบบทความ: worapon.si@lsed.tu.ac.th

The Lao Nation-Building Movement Through Historiography (1955-1985)

Worapon Sirichuenvichit*

Faculty of Learning Sciences and Education, Thammasat University

Received 24 June 2023

Received in revised 24 November 2023

Accepted 4 December 2023

Abstract

This research focused on the development of historiography in Laos history from 1955 to 1985 to provide a framework for examining two subjects: 1) the historical development of post-independence Laos from 1955 to 1975; and 2) the conceptual historiography of Laos during the Lao People's Revolutionary Party (LPRP) era from 1975 to 1985. The method was used to compile a record of past occurrences.

The results showed that understanding by Laotian historians evolved according to temporal context and political situations. Two subjects were: 1) the historical development of post-independence Laos from 1955 to 1975, which is an internal context of the political power transition aimed at creating a popular history and nations building by royal institutions; and 2) the conceptual historiography of Laos during the Lao People's Revolutionary Party (LPRP) era from 1975 to 1985, which reflects a new socialist political context and ideas external to Laotian society that influenced the creation of Laos historiography across different historical periods.

Keywords: Laotian historiography; Laos nation building

* Corresponding author: worapon.si@lsed.tu.ac.th

DOI: 10.14456/tujournal.2024.28

บทนำ

“...ระบอบอาณานิคมได้เปลี่ยนแปลงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จาก “รัฐจารีต” มาสู่ความเป็น “รัฐสมัยใหม่” ทั้งในด้านการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และชีวิตความเป็นอยู่ และที่สำคัญคือเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดความคิดเกี่ยวกับ “ความเป็นชาติ” แทนความเป็น “ราชอาณาจักร” ซึ่งเป็นการจุดประกายให้กับกระแสความคิด “ชาตินิยม” และการเรียกร้องเอกราชในระยะต่อมา...” (Wiroonha, 2008)

จักรวรรดินิยมตะวันตกมีส่วนกระตุ้นความรู้สึกในการสร้างชาติ การกำหนดเขตแดนที่แน่นอน การเขียนแผนที่ และการเขียนประวัติศาสตร์ชาติ และนี่คือเหตุปัจจัยเริ่มต้นที่ทำให้การเขียนประวัติศาสตร์ชาติได้เกิดขึ้น ในดินแดนเอเชียอาคเนย์ ประเทศลาวก็เช่นกัน ภายหลังจากที่ได้รับเอกราชแล้วนั้น ปัญญาชนของลาวในสมัยนั้นก็ได้ผลิตงานเขียนประเภทพงศาวดาร และหนังสือประวัติศาสตร์ออกมามากขึ้น ความจำเป็นที่ต้องการให้คนในชาติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกลายเป็นวาระแห่งชาติ ดังนั้นช่วงที่ลาวสร้างชาตินี้จึงเป็นช่วงสำคัญยิ่ง นักประวัติศาสตร์ลาวได้สร้างประวัติศาสตร์ชาติลาวขึ้นมา เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างชาติลาวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การเขียนประวัติศาสตร์จึงกลายเป็นเครื่องมือในการปลุกกระตือรือร้นความคิดพร้อมกับการอธิบายถึงประวัติศาสตร์และพัฒนาการความเป็นมาที่ยาวนานของชนชาติ เป็นการเขียนประวัติศาสตร์โดยใช้ตนเองเป็นศูนย์กลาง โดยบันทึกถึงชาติผู้รุกรานว่าเป็น “ศัตรู” ผู้คอยกดขี่และทำร้าย ซึ่งการผลิตซ้ำของงานออกมาจากหน่วยงานราชการจึงเป็นการตอกย้ำกับแนวคิด “ศัตรู” ผู้ทำร้ายชาติ

ในทางการเมืองลาวเปลี่ยนระบอบการปกครองในหลายชั่วอายุคน และยังมีช่วงเวลาที่ชาติมหาอำนาจในขณะนั้นผลัดกันเข้ามามีอำนาจในลาวอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาพัฒนาการของงานเขียนประวัติศาสตร์ลาวในช่วงทศวรรษ 1950 เป็นต้นมาได้มีผู้ทำการศึกษาไว้บ้างแล้วคือ กิติรัตน์ สีนันท์ และดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ ซึ่งเป็นการจัดลำดับพัฒนาการของงานเขียนประวัติศาสตร์ลาว ที่ได้มีการแบ่งช่วงเวลาและพัฒนาการของงานเขียนไว้เป็นช่วงเวลาต่าง ๆ 4 ยุคสมัย กล่าวคืองานเขียนทางประวัติศาสตร์ลาวช่วงก่อน ค.ศ. 1955 งานเขียนทางประวัติศาสตร์ลาวช่วง ค.ศ. 1955-1975 งานเขียนทางประวัติศาสตร์ลาวช่วง ค.ศ. 1975-1985 และงานเขียนทางประวัติศาสตร์ลาวช่วง ค.ศ. 1985-ปัจจุบัน

นอกจากนี้ก็มีกลุ่มงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่ศึกษาถึงบทประพันธ์ เพลงปลุกใจ การใช้แบบเรียนเพื่อสร้างชาตินิยมลาว อย่าง กิตยุมม์ กิตติธรรสกุล ที่ได้ศึกษาการสร้างสำนึกความเป็นชาติผ่านเพลงปฏิวัติลาวตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงปัจจุบัน ซึ่งพบว่าเพลงปฏิวัติสมัยที่ประเทศลาวได้ประพันธ์ขึ้นเพื่อต่อต้านประเทศเจ้าอาณานิคมอย่างฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา โดยเน้นการปลุกสำนึกของประชาชนให้เกิดความรู้สึกและสำนึกร่วมของความเป็นชาติให้มีทัศนคติและมุมมองต่อเจ้าอาณานิคมว่าเป็นศัตรูต้องต่อต้าน ส่วนงานวิจัยของ ปณิดา สระวาสี ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างสำนึกความเป็นชาติของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยผ่านแบบเรียนชั้นประถมศึกษาตั้งแต่ ค.ศ. 1975-2000

มีข้อค้นพบว่าการใช้แบบเรียนประวัติศาสตร์โดยชนชั้นนำลาวที่มีอำนาจเป็นรัฐบาลในช่วงเวลาดังกล่าว พยายามสร้างกลวิธีในการหลอมรวมประวัติศาสตร์ สร้างอัตลักษณ์และความสามัคคีตลอดจนเป็นไปเพื่อผลประโยชน์และความชอบธรรมของรัฐบาลเองในการปกครองประเทศอีกด้วย

อนึ่ง การแบ่งยุคสมัยของพัฒนาการงานเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์เพื่อสร้างความเป็นชาตินิยมของประเทลาวนั้น กิตติรัตน์ สิบพันธ์ ได้จัดกลุ่มงานเขียนออกได้เป็น 4 ยุค ได้แก่ ยุคแรกนับตั้งแต่อดีตมาจนถึงเวลาก่อน ค.ศ. 1955 เป็นการเขียนเพื่อยกย่องสถิติวีรกรรมของกษัตริย์ โดยกลุ่มพระสงฆ์ นักปราชญ์ และราชบัณฑิตลาวโดยมักกล่าวถึงคุณงามความดี สิ่งที่ควรยกย่องสรรเสริญ เป็นการประพันธ์งานเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์อัตชีวประวัติของบุคคลเพื่อส่งเสริมเรื่องความภาคภูมิใจในชาติ การเห็นพัฒนาการความเป็นมาของชาติลาวที่ยาวนานผ่านชีวประวัติ และการสรรเสริญวีรกรรมของบรรพบุรุษ

ช่วงเวลาต่อมาเป็นยุคที่ 2 ซึ่งนับเวลาหลังจากที่ลาวได้รับเอกราชตามข้อตกลงเจนีวา (Geneva Conventions) เมื่อ ค.ศ. 1954¹ ซึ่งเป็นช่วงที่มีการผลิตงานเขียนออกมาอย่างแพร่หลายมากขึ้น โดยมีจุดประสงค์ของการผลิตงานออกมาชัดเจนคือเพื่อสร้างชาติ และสร้างประวัติศาสตร์ลาวขึ้นใหม่ เนื่องจากในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ลาวตกอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สงบของสังคม บ้านเมืองมีการเปลี่ยนผู้ปกครองทั้งในประเทศ และผู้นำจากภายนอก ความผันผวนของนโยบายต่าง ๆ มีส่วนทำให้สภาพสังคมลาวเกิดความอลหม่าน นักเขียนที่โดดเด่นคือ มหาสิลา วีระวงส์ ที่ได้พยายามรวบรวมและเรียบเรียงประวัติศาสตร์ลาวขึ้นมาใหม่ในรูปแบบของพงศาวดาร โดยความสำคัญของงานเขียนพงศาวดารลาวโดยมหาสิลา วีระวงส์นี้ กระทรวงศึกษาธิการของลาวได้อนุมัติให้มีการจัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ในประวัติศาสตร์ชาติของตน นับว่างานเขียนทางประวัติศาสตร์ลาวในยุคนี้ มหาสิลา วีระวงส์ เป็นผู้สร้างวาทกรรมและชำระประวัติศาสตร์ลาวขึ้นใหม่ ส่งผลต่อสำนึกทางความคิด และความรู้สึกในเรื่องความเป็นชาติให้กับประชาชนลาวเป็นอย่างมาก

ในส่วนของงานเขียนช่วงที่ 3 ค.ศ. 1975 ซึ่งเป็นงานเขียนประวัติศาสตร์ลาวในยุคที่พรรคประชาชน ปฏิวัติลาวได้ทำการชำระและสร้างขึ้นใหม่ งานเขียนในช่วงทศวรรษ 1970 นั้นน่ามีความน่าสนใจ และมีเอกลักษณ์โดดเด่นในลักษณะและจุดมุ่งหมายของงานเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ งานเขียนในช่วงเวลานี้ถูกผลิตขึ้นมาเพื่อรับใช้และตอบสนองต่อพรรคคอมมิวนิสต์ของลาว เพื่อสร้างความรับรู้และสำนึกทางความคิดของประชาชนรูปแบบใหม่ ที่ออกจากกรอบของวีรบุรุษ และความสำนึกในการปกครองแบบราชาอาณาจักร หรือการปกครองอย่างฝรั่งเศส หรืออเมริกาที่เคยมีมาก่อนหน้านี้ แต่เป็นการสร้างให้เห็นถึงความบากบั่นในการต่อต้านกำลังอำนาจจากประเทศต่าง ๆ ที่หวังจะแผ่อิทธิพลเข้ายึดครองลาว

เน้นให้เห็นถึงศัตรูของชาติอย่างชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งศักดินาสยามว่ามีบทบาทสำคัญในการกดขี่ เกณฑ์กำลังคนลาวไปใช้งานโยธา ขูดรีดเอาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในหัวเมืองลาว เพื่อเป็นบรรณาการส่งไปยังบางกอก (Sihaban, 2006)

¹ การได้รับเอกราชของลาวในช่วงเวลาดังกล่าวแบ่งออกเป็น 2 ระยะ กล่าวคือ ค.ศ. 1945 ลาวได้รับเอกราชและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของประเทศญี่ปุ่น และระยะที่สองคือ ค.ศ. 1953 ตามข้อตกลงเจนีวา ที่มา: Laos profile - timeline. <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-15355605>. (ออนไลน์).

ยุคที่ 4 เป็นช่วงปลายทศวรรษ 1990 จัดเป็นงานเขียนร่วมสมัยปัจจุบัน งานเขียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ลาวได้เปลี่ยนแปลงไปโดยนำเอาแนวคิดของการศึกษาประวัติศาสตร์ในกรอบท้องถิ่นเข้ามาศึกษาในรูปแบบของประวัติศาสตร์แขวง โบราณสถาน โบราณวัตถุ เพื่อเป็นหนังสือประกอบการท่องเที่ยว (Sihaban, 2006)

การศึกษาถึงแนวคิด และความมุ่งหมายของการใช้งานเขียนทางประวัติศาสตร์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างชาติของลาวในสมัยสังคมนิยม ที่มีพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดงานเขียนขึ้นมาเพื่อให้เป็นส่วนในการอธิบายความชอบธรรมแห่งอำนาจตนในการปกครอง และการสร้างจิตสำนึกถึงการปลดปล่อยชนชาติตัวเองออกจากกรกดขี่ทั้งปวงนั้น แสดงให้เราเห็นถึงพลังจากวรรณกรรมทางประวัติศาสตร์ที่มีส่วนในการผลักดันและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติขึ้นมา ทว่างานเขียนในยุคดังกล่าวที่เป็นงานเขียนทางประวัติศาสตร์ที่อาศัยเหตุการณ์จริงทางประวัติศาสตร์ลาวมาผนวกเข้ากับการสร้างวาทกรรมแห่งการรวมชาติ จึงทำให้งานประวัติศาสตร์นิพนธ์ของลาวในช่วงทศวรรษ 1980 เป็นงานประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่เป็นการขยายความและใส่ข้อคิดเห็นของผู้เขียนลงไปตามจุดประสงค์ของผู้จัดสร้าง

ในบทความนี้ผู้เขียนมุ่งศึกษาถึงพัฒนาการงานเขียนของประวัติศาสตร์ลาวในช่วง ค.ศ. 1955-1985 เพื่อทำความเข้าใจถึงทัศนะและค่านิยมแฝงที่สอดแทรกกับงานประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาวในยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนผ่านมาเป็นการปกครองด้วยระบอบสังคมนิยมประชาธิปไตย ซึ่งมีความแตกต่างกับในยุคของงานเขียนช่วงที่ลาวยังไม่ได้รับเอกราช บทความนี้มีการอภิปรายอยู่ทั้งสิ้น 2 ประเด็น ดังนี้ *ประเด็นแรก* พัฒนาการงานเขียนประวัติศาสตร์ลาวหลังได้รับเอกราช ค.ศ. 1955-1975 *ประเด็นที่ 2* ลักษณะของงานเขียนทางประวัติศาสตร์ลาวสมัยพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ค.ศ. 1975-1985

พัฒนาการงานเขียนประวัติศาสตร์ลาวหลังได้รับเอกราช ค.ศ. 1955-1975

พัฒนาการงานเขียนประวัติศาสตร์ลาวช่วง ค.ศ. 1955-1975 เป็นประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาวหลังได้รับเอกราชตามข้อตกลงเจนีวา ประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาวสมัยนี้ถูกเขียนขึ้นภายใต้บรรยากาศทางการเมืองการปกครองที่ลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสมาไม่นาน เป็นช่วงที่งานเขียนทางประวัติศาสตร์และการเขียนพงศาวดารได้กลับมามีบทบาทอีกครั้ง เนื่องจากเป็นช่วงการสร้างชาติ (Mattariganond, 2002) นักเขียนประวัติศาสตร์ลาวคนสำคัญในยุคนี้ได้แก่ มหาสิลา วีระวงส์ เจ้าคำหมั้น วงกรตรัตนะ อู่คำ พนมวงศา และขุน อ่อนพนม โดยนักประวัติศาสตร์ลาวเหล่านี้ถือว่าเป็นตัวแทนของการปกครองระบอบราชาอาณาจักร (Sihaban, 2006) ในด้านเนื้อหาของงานเขียนทางประวัติศาสตร์ในช่วงเวลานี้ ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ ได้จัดแบ่งเป็นสองประเภท คือ งานเขียนเกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญ และงานเขียนจำพวกพงศาวดารและหนังสือประวัติศาสตร์

งานเขียนเกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญในยุคนี้มีความมุ่งหมายชัดเจนคือเพื่อยกย่องบุคคลที่เรียกว่า วีรชน และการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติ โดยไม่เน้นไปที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่จะกล่าวถึงความยากลำบากของการออกมาเรียกร้อง ดังเช่น ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ ได้อ้างถึงงานเขียนของท้าวอุ่นคำ ชะนะนิกร หรือท้าวอุ่น ดินเย็น ที่เขียนเรื่อง “ความหลัง อดีตชีวิตของท้าวอุ่น ชะนะนิกร”

ตีพิมพ์ครั้งแรกใน ค.ศ. 1970 แปลเป็นภาษาไทยเมื่อ ค.ศ. 1976 ได้อธิบายความมุ่งหมายของงานเขียนไว้ในส่วนคำนำของหนังสือคือ

“...อยากให้พี่น้องร่วมชาติลาวด้วยกันได้รู้แจ้งเห็นจริงในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองของเราทั้งสมัยที่อยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสและสมัยที่ได้เอกราชแล้ว ได้รู้ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกอบกู้เอกราชของบ้านเมืองลาวด้านต่าง ๆ ได้รู้ถึงความเคลื่อนไหวและความปั่นป่วนทางการเมืองของประเทศเรา...ในที่สุดอยากให้อนุชนลูกหลานลาว ได้สำนึกถึงความลำบากยากแค้นและความเสียสละของลาวรุ่นก่อนเพื่อกอบกู้เอกราช และเพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกราช อธิปไตย และดินแดนลาว...” (Mattariganond, 2002)

นอกจากนี้ยังมีงานของเจ้าคำหมั้น วงกตรัตนะ เรื่อง “พระราชประวัติ วงศ์วังหน้าราชตระกูลเจ้าอุปราชอุ้นแก้ว” ตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1971 ที่เป็นงานเขียนขึ้นเพื่อ “ถวายแด่เจ้านายในตระกูลวังหน้า” (Mattariganond, 2002) การยกตัวอย่าง งานเขียนของท้าวอุ้นคำ ชนะนิกร และเจ้าคำหมั้น วงกตรัตนะ แสดงให้เห็นถึงกรอบความคิดและจุดมุ่งหมายของงานเขียนประเภทชีวประวัติของบุคคลว่าได้ให้น้ำหนักและความสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ ในราชวงศ์ที่มีส่วนในการกอบกู้ชาติบ้านเมืองให้มีเอกราช และความยากลำบากของบุคคลสำคัญในการกอบกู้ เอกราช และการสละชีวิตเลือดเนื้อเพื่อแผ่นดินลาวเป็นหลัก

ด้านงานเขียนจำพวกพงศาวดาร และหนังสือประวัติศาสตร์นั้น พบว่ามีการผลิตออกมาเป็นจำนวนมากในช่วงเวลานี้ (Sinthumal, 2011) เนื่องจากเป็นช่วงเวลาหลังได้รับเอกราชของลาวจากฝรั่งเศส ในช่วงเวลาดังกล่าวสถานการณ์บ้านเมืองของลาวเกิดความแตกแยกความคิดทางการเมืองเกิดการแบ่งขั้วอำนาจ จึงเกิดงานเขียนมากมายขึ้นเพื่อรองรับความเป็นชาติและสร้างความรู้สึกร่วมสนองต่อความจำเป็นที่ต้องการให้คนในชาติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เหตุเพราะการดำเนินนโยบายของฝรั่งเศสที่มีต่อการปกครองของลาวก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมตลอดจนในช่วงของสงครามโลกครั้งที่สองนั้นลาวก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นมา และเกิดการปะทะกันของทั้งสองฝ่ายมหาอำนาจ ความเสียหายดังกล่าวส่งผลต่อสภาพสังคม และความเสียหายทางกิจการภายในของลาวมากขึ้น

งานเขียนสำคัญชิ้นหนึ่งที่ปรากฏขึ้นในยุคนี้คือ “พงศาวดารลาว” ของมหาสิลา วีระวงส์ เป็นนักวิชาการคนสำคัญของลาวที่มีส่วนในการสร้างประวัติศาสตร์แห่งชาติของลาว โดยมหาสิลา นั้นได้รับอิทธิพลทางความคิดเกี่ยวกับการสร้างวาทกรรมในการปลุกกระแสความเป็นชาติมาจากประเทศไทย ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากมหาสิลานั้นได้อพยพลี้ภัยเข้ามาในเมืองไทยขณะนั้น

งานวิจัยของ ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ อ้างถึงข้อความจากพงศาวดาร ของ มหาสิลา วีระวงส์ ที่กระทรวงศึกษาธิการตีพิมพ์ เมื่อ ค.ศ. 1957 ซึ่งเป็นช่วงที่ลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสแล้ว จุดมุ่งหมายของงานเขียนเล่มนี้ เขียนไว้อย่างชัดเจนว่าเพื่อ

“...เป็นทางจงใจให้เกิดความรักชาติแก่กล้า เพราะเมื่อเราได้ทราบว่สมัยนั้นประเทศชาติบ้านเมืองของเรามีความเจริญรุ่งเรือง มีเดชาภาพพ่ายแพ้แก่ข้าศึกศัตรู เขาก็มีความดีอกดีใจ...ประเทศลาวเขาได้ยุบยอบลงในสมัยที่ล่วงมาแล้วนั้น ก็เพราะประเทศลาวแบ่งแยกกัน ประชาชนพลเมืองและเจ้านายทั้งหลายแตกแยกกันเป็นหลายพวก ไม่สามัคคีกัน เมื่อเขาารู้ดังนี้แล้ว ในปัจจุบันและการณข้างหน้าเราก็จะได้หาทางป้องกันไว้ไม่ให้เป็นอย่างเหมือนดังที่เป็นมาแล้ว...” (Mattariganond, 2005)

พงศาวดารลาว ของมหาสิลา วีระวงส์เป็นที่ยอมรับกันว่าใช้สำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ลาว จัดเป็นตำราฉบับมาตรฐานที่ใช้ในการอ้างอิงมากที่สุด และกลายเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์ลาวชิ้นสำคัญที่เป็นแม่แบบให้นักประวัติศาสตร์ลาวรุ่นต่อ ๆ มา (Sinthumal, 2011)

นอกจากพงศาวดารลาวของมหาสิลา วีระวงส์แล้วยังพบว่ามิงงานเขียนอื่น ๆ ที่น่าสนใจในช่วงเวลาเดียวกันอีกหลายเล่มด้วยกัน อาทิ เจ้าคำหมั้น วงกตรัตนะ ได้เขียน “พงศาวดารชาติลาว” ที่ได้อธิบายถึงถิ่นฐานเดิมของไทยลาวบริเวณแม่น้ำโขง ลำดับเหตุการณ์ของกษัตริย์ล้านช้าง ตำนานเมืองเวียงจันทน์ และสิ้นสุดที่ตำนานหลวงพระบาง และนอกจากพงศาวดารชาติลาวเล่มนี้แล้วนั้น เจ้าคำหมั้นยังได้เขียนหนังสืออีกหนึ่งเล่มเรื่อง “พงศาวดารเมืองพวน” กล่าวถึงปฐมเหตุแห่งการกำเนิดเมืองพวนและลำดับวงศ์กษัตริย์ที่ขึ้นเถลิงราชสมบัติและพระราชกรณียกิจที่สำคัญเป็นลำดับ (Sinthumal, 2011) เป็นที่น่าสังเกตว่างานเขียนของเจ้าคำหมั้นทั้งสองเล่มแม้จะไม่ได้มีการบอกถึงจุดมุ่งหมายของงานเขียนไว้ชัดเจนอย่างงานของมหาสิลา วีระวงส์ แต่เจ้าคำหมั้นก็ได้เขียนคำอุทิศที่ยกย่องความดีและประโยชน์อันเกิดแต่งานเขียนของตนให้กับบรรดาบรรพบุรุษชาวลาวที่มีส่วนสำคัญในการเสียสละเลือดเนื้อในการกอบกู้ชาติบ้านเมืองมาแต่โบราณ ตลอดจนอุทิศให้กับบรรดากษัตริย์และเจ้านายของลาวที่สร้างคุณูปการต่อประเทศชาติไว้อย่างยาวนาน เช่น พงศาวดารเมืองพวน ที่ว่า “...ข้าพเจ้าขอน้อมเกล้าอุทิศหนังสือนี้ถวายแด่แม่ทัพทั้งสองและเจ้านายเมืองพวน องค์ที่เสด็จล่วงลับไปสู่ปรโลกแล้วนั้น จงได้รับผลบุญส่วนนี้ด้วย...” (Mattariganond, 2005)²

จะเห็นได้ว่างานเขียนต่าง ๆ ที่แพร่หลายออกมาในช่วง ค.ศ. 1945-1975 ล้วนแล้วแต่ออกมารองรับแนวทางในการสร้างชาติลาวตามสภาวะจำเป็นทางการเมืองในขณะนั้น ผลงานที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้เป็นการรวบรวมเอกสาร หลักฐานเท่าที่หลงเหลือมาเรียบเรียงเป็นพงศาวดารเพื่ออธิบายถึงที่มาของชนชาติ ตลอดจนลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ของราชอาณาจักรเก่าที่เคยรุ่งเรือง หรือเรื่องการแตกแยกภายใน ตลอดจนความทุกข์ระทมภายใต้การปกครองของต่างชาติ งานเขียนทางประวัติศาสตร์ช่วงเวลานี้ล้วนแต่เป็นการสร้างความรู้สึกให้เกิดการหวงถิ่นถึงความรุ่งเรือง ความทุกข์

² ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ได้แปลมาจากพงศาวดารลาวของมหาสิลา วีระวงส์ จากภาษาลาวเป็นภาษาไทย

ยามเมื่อครั้งต้องแตกแยก และการถูกข่มเหงรังแกจากผู้ร้ายที่เข้ามาครอบครอง ตลอดจนมีจุดเน้นในความสำคัญในเรื่องของความรักชาติและความสามัคคี อีกทั้งยังพบว่านอกจากงานเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์แล้วกลุ่มของการใช้บทเพลงเพื่อขับร้องปลุกใจตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาส่งผลต่อการสร้างสำนึกร่วมและการปลุกใจให้ประชาชนเกิดสำนึกในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีศัตรูร่วมกันของชาติที่เข้ามารุกราน ข่มเหง รังแก เพิ่มเติมจากงานเขียนประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดกระแสความเป็นชาตินิยมที่เกิดขึ้นในสังคมและประชาชนมากขึ้นด้วย

การสร้างความรู้สึกชาตินิยมเป็นส่วนประกอบสำคัญในสถานการณ์ที่ต้องการสร้างความรู้สึกร่วมให้กับคนในสังคม นักประวัติศาสตร์ลาวได้ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ในฐานะเป็นเครื่องมือในการสร้างชาติโดยในงานเขียนทางประวัติศาสตร์ลาวในช่วง ค.ศ. 1955-1975 นับว่ามีความสัมพันธ์กับบริบททางการเมืองการปกครองของลาวเป็นอย่างมาก จุดมุ่งหมายสำคัญและสาระสำคัญในการสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาดังกล่าว กิติรัตน์ สีหพันธ์ ได้ทำการศึกษางานของจางูวรรณธรรมวัตร ในบทความ “การฟื้นฟูชาติลาวกับงานเขียนพงศาวดาร” โดยนำเสนอมุมมองเกี่ยวกับปัจจัยของการเขียนประวัติศาสตร์ลาวในช่วงเวลานี้ว่ามีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์และสร้างความรู้สึกชาตินิยมที่มีสาระสำคัญโดยกระทำผ่านประเด็นสำคัญ 2 ประการ

ประการแรก การสร้างความภาคภูมิใจในชาติลาว พบในงานของสิลา วีระวงส์ เจ้าคำหมั้น วงกตรัตนะ และอู่คำ พรหมวงศา ซึ่งล้วนแต่เป็นผลงานที่สร้างมโนทัศน์ของชาวลาวทั้งต่อความเป็นมาของตนเอง และสังคม ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากแนวคิดของผู้แต่ง ที่นำเสนอเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาอันยาวนานของชาติและการสร้างวัฒนธรรม และความเจริญรุ่งเรือง และความแตกแยกเสียหายของบ้านเมืองมาจากความแตกความสามัคคี และการกระทำจากชาติมหาอำนาจตะวันตก

ประการต่อมาคือการสร้างวีรภักดิ์ชาวลาว มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอเป็นแบบอย่างต่ออนุชนรุ่นหลัง การสร้างวีรบุรุษพบในงานเขียนของมหาวิทยาลัย วีระวงส์ ที่มีความเด่นชัดเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการนำเสนอ เชิงสารคดีอิงประวัติศาสตร์ โดยเน้นให้วีรบุรุษมีความสำคัญ และยิ่งใหญ่ เป็นผู้สร้างชาติและทำนุบำรุงพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง ไม่ได้เขียนสั้น ๆ ตามธรรมเนียมพงศาวดารทั้งหลาย (Sihaban, 2006)

เห็นได้ชัดว่างานเขียนทางประวัติศาสตร์ลาวในช่วง ค.ศ. 1955-1975 เป็นการเขียนงานในรูปแบบของการอธิบายความเป็นมาเป็นไปของชาติลาว และการยกย่องเชิดชูวีรบุรุษที่ส่วนใหญ่เป็นเชื้อสายของราชวงศ์ เนื้อหาบางส่วนถูกเขียนให้กับความทุกข์ และความวุ่นวายในสังคมที่ขมขื่นอันเนื่องมาจากการแตกแยกภายในและการถูกคุกคามจากชาติภายนอก เพื่อเป็นบทเรียนสอนใจและให้อนุชนรุ่นหลังระลึกถึงความเจ็บปวดในอดีตเป็นบทเรียนสอนคนในชาติต่อไป ต่างจากงานเขียนที่เกิดขึ้นในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองของลาวโดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ในช่วง ค.ศ. 1955-1975 ที่รัฐสร้างขึ้นเพื่อให้เยาวชนได้รับรู้ นั่นก็คือภาพของการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยระหว่างชาติที่เข้ามาครอบครองดินแดนลาวกับประชาชนลาว ทำให้เกิดการต่อสู้ของประชาชนลาวภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว

นอกจากนี้งานเขียนในรูปเนื้อหาแบบเรียนของลาวในช่วงการขึ้นมามีอำนาจของพรรคสังคมนิยมนั้น หนังสือแบบเรียนประวัติศาสตร์ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยดาร์ตัน เมตตาริกานนท์ ได้ให้มุมมองที่น่าสนใจไว้ว่า แบบเรียนประวัติศาสตร์ได้ใช้คำว่า “ประวัติศาสตร์” แทนคำว่า “พงศาวดาร” (Mattariganond, 2005) อีกทั้งกรอบและวิธีคิดที่นำมาใช้ในการมองประวัติศาสตร์ในหนังสือแบบเรียนลาวนั้น ได้รับอิทธิพลของประวัติศาสตร์สำนักมาร์กซิสม์ซึ่งเป็นการมองประวัติศาสตร์แบบวัตถุนิยมภาษาวี³ ดังนั้นจึงพบในหลาย ๆ ที่ของหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมต้นนับตั้งแต่มัธยมปีที่ 1-3 ที่ได้อุทิศพื้นที่ในการเขียนประวัติศาสตร์ให้กับขบวนการประชาชนหรือสามัญชนที่เข้าร่วมแรงร่วมใจกันต่อสู้กับผู้ที่กดขี่ชาติลาว (Mattariganond, 2005)

ภายหลังการสถาปนาเป็นรัฐสังคมนิยมของลาวในปี ค.ศ. 1975 ภายใต้การนำของพรรคประชาชน ปฏิวัติลาว จากบริบททางการเมืองที่เปลี่ยนไปนี้มีผลทำให้งานเขียนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในลาวจึงเป็นงานเขียนเพื่อปลูกฝังลัทธิสังคมนิยมให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนลาวเป็นหลัก เพื่อสอดคล้องกับระบอบการปกครองแบบใหม่และเพื่อเป็นการรวมคนชาติให้มีทัศนคติเดียวกัน

ลักษณะของงานเขียนทางประวัติศาสตร์ลาวสมัยพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ค.ศ. 1975-1985

หลังจากวาระการสร้างชาติโดยใช้งานเขียนทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือแล้วนั้น พัฒนางานเขียนทางประวัติศาสตร์ลาวเข้าสู่งานเขียนในสมัยที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวเข้ามามีบทบาทตั้งแต่ ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา พบว่ารูปแบบของงานเขียนทางวิชาการมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น (Sihaban, 2006) ดาร์ตัน เมตตาริกานนท์ ได้แบ่งประเภทงานเขียนที่ออกมาเผยแพร่ในช่วงทศวรรษแรกของการเปลี่ยนแปลงประเทศไว้ 3 ประเภทด้วยกัน กล่าวคือ ประเภทแรกเป็นงานเขียนเกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญของลาวในสมัยการต่อสู้เพื่อได้มาซึ่งเอกราช และการกอบกู้บ้านเมืองโดยบุคคลสำคัญของพรรคประเภทที่สองเป็นงานเขียนเกี่ยวกับพงศาวดารของลาว และงานเขียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทั่วไปของลาว และประเภทสุดท้ายคือกลุ่มหนังสือแบบเรียนประวัติศาสตร์ลาว ที่ถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการปลูกฝังความคิดให้กับคนรุ่นใหม่ของลาวได้รับรู้ และมีโลกทัศน์ตามต้องการของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว

งานเขียนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญของลาวในช่วงหลังการปฏิวัติออกมาเป็นจำนวนมาก ดังเช่นงานของพูมี วงศ์วิจิตร ที่เขียนเรื่อง “ความทรงจำของชีวิตเขาในระบอบวิวัฒน์แห่งประวัติศาสตร์ประเทศลาว” ตีพิมพ์โดยสถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคมของกระทรวงศึกษาธิการเมื่อ ค.ศ. 1985 “บุรุษเหล็กแห่งเมืองท่าแขก” โดยดวงไซ หลวงพะสี ตีพิมพ์โดยโรงพิมพ์แห่งรัฐ โดยให้รายละเอียด

³ กล่าวคือ วัตถุนิยมชาตินิยมมนุษย์ ระหว่างการผลิตกับระบบกรรมสิทธิ์ รวมทั้งระหว่างระบบกรรมสิทธิ์กับระบบการเมืองวัฒนธรรมเป็นสาระสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ของมนุษย์เป็นประวัติศาสตร์ความขัดแย้งในด้านเศรษฐกิจและเพราะเหตุนี้บรรดามาร์กซิสม์ทั้งหลายจึงเห็นว่า ประวัติศาสตร์ที่แท้จริงนั้นต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับประชาชน การบันทึกพฤติกรรมของเอกชนจะต้องเป็นการแสดงความต้องการและความเคลื่อนไหวของมวลชน (Mattariganond, 2005)

เกี่ยวกับเจ้าสุพานวงค์ ท่านนายพลสิงกะโปลีโคตรจุนะมาลี ท่านนายพลโทเหวียนแจ้ง⁴ และยังมี การให้รายละเอียดของแคว้นคำม่วน เมืองท่าแขกก่อนการปฏิวัติ สิงหาคม ค.ศ. 1955 นอกจากนี้ หนังสือรายละเอียดต่าง ๆ ของกระแสการปฏิวัติของลาวในช่วงก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (Mattariganond, 2002) หนังสือเรื่อง “เจ้าสุพานวงค์ ผู้นำปฏิวัติ” โดยคณะกรรมการวิทยาศาสตร์ และสังคมแห่ง ส.ป.ป. ลาว เป็นการรวมงานเขียนของนักเขียนคนสำคัญของลาวที่เขียนถึงการปฏิวัติ และเสด็จเจ้าสุพานวงค์ (Mattariganond, 2002) งานเขียนต่าง ๆ ที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของ ชีวิตประวัติบุคคลในประเพณีนี้ทำให้เราทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์การต่อสู้ของบุคคลสำคัญผู้ซึ่งเป็น แก่นนำในพรรคประชาชนปฏิวัติลาวทั้งสิ้น การให้รายละเอียดเกี่ยวกับความคิด และสถานการณ์ต่าง ๆ ของวีรบุรุษเหล่านี้ ย่อมส่งผลทำให้เกิดความรู้สึกสำนึกในการยกย่องและให้เกียรติแก่วีรกรรมของบุคคล ดังกล่าวมากขึ้นในฐานะบุคคลผู้ซึ่งก่อปรคุณความดี และรวมชาติลาวให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง

งานเขียนประเภทต่อมาที่เกี่ยวข้องกับพงศาวดารลาว และงานเขียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ทั่วไป ช่วงเวลานี้งานเขียนที่ผลิตออกมามีจำนวนมาก รวมทั้งงานพงศาวดารก็ยังคงมีการผลิตออกมาให้ เห็นเช่นกัน งานเขียนพงศาวดารชิ้นสำคัญในช่วงเวลานี้เช่น “คู่มือพงศาวดารลาว ความลาวแผ่นดิน ลาว” โดยดวงไซ หลวงพะสี จัดพิมพ์โดยประธานคณะกรรมการลาวเพื่อสันติโลกใน ค.ศ. 1995 และ “สมเด็จพระเจ้าอนุวงศ์” พิมพ์ครั้งที่ 2 ใน ค.ศ. 1975 (Mattariganond, 2002)

ด้านงานเขียนประวัติศาสตร์ลาวทั่วไปมีการผลิตออกมาจากหลายหน่วยงานของรัฐ เช่น หนังสือ จากกระทรวงศึกษาธิการกีฬาและธรรมการ เรื่อง “ประเทศลาวภายหลังการปฏิวัติ 1945-1971” ตีพิมพ์เมื่อ ค.ศ. 1977 กระทรวงต่างประเทศพิมพ์หนังสือเรื่อง “ความเป็นจริงแห่งการพัวพัน ไทย-ลาว” ตีพิมพ์เมื่อ ค.ศ. 1984 และ “ประวัติพรรคประชาชนปฏิวัติลาว” โดยสถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ ตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1989 เป็นต้น (Mattariganond, 2002)

นอกเหนือจากหน่วยงานของรัฐ ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ ยังเสนอว่ามีงานของภาคเอกชน และบุคคลต่าง ๆ เช่น พงษ์สวัสดิ์ บุปผา เขียนเรื่อง “การขยายตัวของรัฐ” งานของบุญทวี สัมพันธ์ ไซ เขียนเรื่อง “ประวัติศาสตร์ลาว คนลาว และแผ่นดินของลาว (จากเวียงจันทน์ร้อยถึงประเทศเอกราช)” และที่สำคัญคืองานของผู้นำลาว ท่านไกรสอน พมวิหาน เรื่อง “บางบทเรียนต้นตอและบางปัญหา เกี่ยวกับทิศทางใหม่ของการ ปฏิวัติลาว” ตีพิมพ์เมื่อ ค.ศ. 1979 เป็นต้น (Mattariganond, 2002)

เนื้อหาของหนังสือประวัติศาสตร์ลาวในช่วงนี้เด่นชัดในเรื่องขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้อง เอกราช เน้นการต่อสู้และความยากลำบากของขบวนการพรรคประชาชนปฏิวัติลาวทั้งสมัยศักดินาจน เข้าสู่สมัยการปกครองแบบสังคมนิยม

งานการเขียนประวัติศาสตร์ลาวในประเภทสุดท้ายเป็นงานเขียนหนังสือเรียนประวัติศาสตร์ ลาว ประวัติศาสตร์ถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการปลูกฝังความคิดให้กับหน่ออ่อนของลาว (Sinthumal, 2011)

⁴ เจ้าสุพานวงค์ ท่านนายพลสิงกะโปลีโคตรจุนะมาลี และท่านนายพลโทเหวียนแจ้งทั้งสามบุคคลนี้เป็นบุคคลสำคัญของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว โดยเป็นแกนนำในการสร้างกองกำลัง และเป็นผู้นำในการรวบรวมพรรค และก่อการ ยึดอำนาจและปฏิวัติรัฐบาลลาวได้สำเร็จเมื่อ ค.ศ. 1975

รัฐใช้ประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือในการสร้างชุดความคิดให้กับประชาชนโดยอาศัยกระบวนการศึกษากล่อมเกลา และสร้างชุดความคิดตามแบบที่รัฐต้องการ แบบเรียนประวัติศาสตร์ของลาวมีความเข้มข้นในเรื่องการปลุกฝังความรักชาติ โดยหนังสือแบบเรียนประวัติศาสตร์ที่ตีพิมพ์ตามคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการที่ออกมาในยุคนี้ ได้อ้างอิงมาจากพงศาวดาร และงานเขียนของบุคคลสำคัญในยุคต่าง ๆ อาทิ พงศาวดารชาติลาว ของมหาสิลา วีระวงส์ ที่เขียนขึ้นในยุคที่ลาวได้รับเอกราช เมื่อ ค.ศ. 1945 ถูกนำมาต่อเติมสองบทสุดท้าย คือการบรรจุเรื่องราวของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเพิ่มลงไป หรือแบบเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิวัติชาติลาวโดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาวนั้นก็จะถูกเขียนขึ้นให้มีมิติของผู้นำคณะก่อการให้เป็นบุคคลสำคัญของชาติที่มีส่วนช่วยให้ประเทศเกิดความสงบสุข และเจริญรุ่งเรือง

อนึ่งหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบสังคมนิยม ใน ค.ศ. 1975 รัฐบาลก็ได้พยายามสร้างชาติขึ้นภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว (พปถ.) ที่สำคัญประการหนึ่งคือการเปลี่ยนธงชาติ และเนื้อร้องเพลงชาติ โดยมีท่านไกรสอน พมวิหาน เลขาธิการใหญ่ คณะบริหารงานศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเป็นผู้เสนอให้ยกเลิกธงช้างสามเศียรที่เป็นธงของระบอบเดิม และให้ใช้ธงพื้นสีครามมีแถบแดงและวงเดือนสีขาวหรือที่เรียกกันว่าธงไตรรงค์วงเดือน ซึ่งเป็นธงที่คณะปฏิวัติใช้ขณะทำการกู้ชาติลาว สำหรับความหมายของธงไตรรงค์วงเดือนที่มีการนิยามในหนังสือแบบเรียนวิทยาศาสตร์ สังคมมัธยมปีที่ 3 ได้ให้ความหมายไว้ว่า

“...สีครามแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์และความมั่งมีทางทรัพยากรธรรมชาติของประเทศลาว สองขอบสีแดงหมายถึงเลือดเนื้อของนักรบปฏิวัติและประชาชนบรรดาเผ่าที่ต้องต่อสู้เพื่อความเป็นเอกราชแห่งชาติ และพัฒนาสร้างบ้านเมืองให้อุดมสมบูรณ์ มั่งมีเข้มแข็ง รูปวงเดือนสีขาวแสดงถึงน้ำใจบริสุทธิ์ผุดผ่อง ความรักหอมสันติภาพและอิสรภาพอันมีคุณค่ามาแต่โบราณกาลของปวงประชาลาวทั้งชาติ...” (Ministry of Education, Laos, 1979)

นอกจากการนิยามความหมายของธงชาติลาวที่เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ในการอธิบายอัตลักษณ์ตัวตนแบบใหม่ของชาติลาวที่คณะปฏิวัติได้พยายามสร้างขึ้นผ่านการเขียนและอธิบายความหมายลงในแบบเรียนสำหรับนักเรียนแล้ว การยกเลิกเนื้อร้องเพลงชาติแบบเดิมมาเป็นแบบใหม่เมื่อ ค.ศ. 1975⁵ ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักการปกครองแบบสังคมนิยม ที่ให้ความสำคัญในเรื่องของหลักสิทธิและความเสมอภาคนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของขบวนการสร้างชาติประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นในสมัยทศวรรษ 1980 ซึ่งมีเนื้อร้องดังนี้

⁵ เพลงชาติลาวเริ่มใช้ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1947 ประพันธ์โดยมหาพุมิ และหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาวฉบับเดิมก็ถูกยกเลิกไป และได้มีการประพันธ์ใหม่โดยทำสีชนะ สีสาน ประกาศใช้อย่างเป็นทางการเมื่อ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975

“ชาติลาวตั้งแต่ใดมา	ลาวทุกถ้วนหน้าเขิดชูสุดใจ
ร่วมแรงร่วมจิตร่วมใจ	สามัคคีกันเป็นกำลังเดียว
เด็ดเดี่ยวพร้อมกันก้าวหน้า	บูชาเกียรติของลาว
ส่งเสริมใช้สิทธิเป็นเจ้า	ลาวทุกคนเผ่าเสมอภาคกัน
บิให้ผู้จักรพรรดิ	และพวกขายชาติเข้ามารบกัน
ลาวทั้งมวลชูเอกราช	อิสรภาพของชาติลาวไว้
ตัดสินใจสู้ชิงเอา	พาชาติก้าวไปสู่ความวัฒนา”

(Ministry of Education, Laos, 1979)

พัฒนาการงานเขียนประวัติศาสตร์ลาวที่เกิดขึ้นในช่วงนี้บ่งเป็นการปูพื้นความรู้รักชาติ และสร้างความรู้สึกชาตินิยมในลาว ก่อนที่จะพัฒนางานเขียนทางประวัติศาสตร์เข้าสู่ช่วงหลัง ค.ศ. 1975 ที่งานเขียนมีความโดดเด่นเพิ่มขึ้นที่ให้การเคลื่อนไหวและการต่อสู้เพื่อเอกราชและประชาชนมากกว่า ราชวงศ์ (Sihaban, 2006) โดยผู้ที่มีบทบาทคือนักประวัติศาสตร์และนักวิชาการที่เป็นข้าราชการและสมาชิกพรรคประชาชนปฏิวัติลาวตั้งนั้นการเขียนประวัติศาสตร์จึงเป็นการเขียนตามแนวนโยบายของพรรคเป็นหลักที่เน้นการนำเสนอเนื้อหาสำคัญของอุดมการณ์ชาติ ผ่านการต่อสู้ของวีรชนและประชาชนลาวนั่นเอง

บทสรุป

ชาตินิยมที่เกิดขึ้นในลาวมีผลโดยตรงมาจากการตื่นตัวภายในสังคมที่ต้องการดำรงไว้ซึ่งเอกราช โดยการปลุกเร้าประชาชนให้ตระหนักรู้ถึงที่มาและความยิ่งใหญ่ทางชนชาติ ความสำคัญของความเป็นชาติ ตลอดจนความทุกข์ยากภายใต้การปกครองของต่างชาติที่สร้างรอยหมองไว้ในผืนดิน พัฒนาการของงานเขียนตั้งแต่ ค.ศ. 1945-1985 ที่เป็นกระแสความตื่นตัวของบรรดาปัญญาชนในการจะใช้ปากกาแทนอาวุธในการต่อสู้กับสภาพการณ์ที่ย่ำแย่แตกแยกของสังคมให้กลับมามีความเป็นปึกแผ่นมั่นคงอีกครั้งหนึ่ง

พัฒนาการของงานเขียนประวัติศาสตร์ลาวหลังได้รับเอกราช ค.ศ. 1955-1975 เป็นงานเขียนที่เน้นพัฒนาการความเป็นมาของชาติที่ยาวนาน การสร้างรัฐชาติและการพัฒนาประเทศโดยสถาบันพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ ภายใต้บริบทภายในที่มีการเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการเมืองมาเป็นประเทศเอกราช มีความจำเป็นจะต้องใช้งานประวัติศาสตร์นิพนธ์ในการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยม โดยยกย่องวีรบุรุษ ดังเช่น เจ้าอนุวงศ์ในการเป็นผู้กอบกู้เอกราชและเสียสละเพื่อชาติบ้านเมือง เป็นต้น

งานเขียนทางประวัติศาสตร์ลาวสมัยพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ค.ศ. 1975-1985 จะเน้นการเขียนภายใต้บริบทการเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการเมือง ซึ่งลาวจำเป็นอย่างมากที่จะต้องสร้างประวัติศาสตร์ของมวลชนที่สอดคล้องกับบริบททางการเมืองที่เปลี่ยนไปเป็นแบบสังคมนิยมที่เน้นการต่อสู้และความยากลำบากของขบวนการพรรคประชาชนปฏิวัติลาวทั้งสมัยศักดินาจนเข้าสู่สมัยการปกครองแบบสังคมนิยมภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว (พปปล.)

การเขียนประวัติศาสตร์ในช่วงทศวรรษ 1955-1985 นั้นสะท้อนให้ผู้เขียนเข้าใจถึงการสะท้อนโลกทัศน์ของนักประวัติศาสตร์ลาวที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทและสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น โดยปัจจัยที่เข้ามาส่งผลกระทบต่องานเขียนทางประวัติศาสตร์นั้นมี 2 ประการด้วยกัน กล่าวคือปัจจัยที่เกิดจากปัจจัยภายใน เราจะพบว่างานเขียนในช่วงที่ลาวได้รับเอกราชนั้น ลาวมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องสร้างความสามัคคีภายในอันเกิดจากการเขียนประวัติศาสตร์ที่เล่าถึงชนชาติลาวที่มีความเป็นมายาวนาน ความร่วมแรงร่วมใจของบรรพบุรุษ และวีรชนโดยเฉพาะการยกเอาക്ഷัตริย์เข้ามาบิพบาทและศูนย์รวมใจของคนในชาติ ส่วนงานเขียนในช่วง ค.ศ. 1975-1985 นั้นในบริบทภายในที่มีการเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการเมือง ลาวจำเป็นอย่างมากที่จะต้องสร้างประวัติศาสตร์ของมวลชนที่สอดคล้องกับบริบททางการเมืองที่เปลี่ยนไปเป็นแบบสังคมนิยมตนเอง ปัจจัยประการสุดท้ายเป็นอิทธิพลอันเนื่องมาจากแนวคิดภายนอกที่เข้ามากระทบและมีส่วนในการสร้างกรอบของงานเขียนประวัติศาสตร์ในแต่ละช่วงของประวัติศาสตร์ อาทิงานเขียนของมหาสิลา วีระวงส์ ที่โด่งดังและสร้างวาทกรรมทางประวัติศาสตร์ชาตินิยมที่เกิดขึ้นในลาวหลังได้รับเอกราชเมื่อ ค.ศ. 1945 นั้น มหาสิลา ได้รับอิทธิพลทางความคิดของกรอบการสร้างชาติด้วยงานเขียนประวัติศาสตร์มาจากสยามในสมัยรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เนื่องมาจากมหาสิลาได้ลี้ภัยทางการเมืองมาอาศัยในสยามช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และในส่วนของอิทธิพลจากภายนอกที่มีต่องานประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาวในช่วง ค.ศ. 1975 เป็นต้นมาก็คือกรอบแนวคิดแบบมาร์กซิสต์ ที่เข้ามามีอิทธิพลต่องานเขียนประวัติศาสตร์มวลชนของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ที่ใช้งานเขียนประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือในการสร้างชาติเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- Kittitornsakul, K. (2008). *The Construction of National Consciousness Through Lao Revolutionary Songs Since the End of World War II to Present*. [Master Thesis in Regional Studies the Graduate School]. Chiang Mai University.
- Mattariganond, D. (2002) *The Historiography of Laos during the independence period Between 1945 - Present*. Bangkok: MuangBoran Press.
- _____. (2005). *The History of Lao*. Bangkok: MuangBoran Press.
- _____. (2014). *Biographical Historiography of Laos Between 1975-2010: Status of Knowledge*. Khon Kean: Center for Research on Plurality in the Mekong Region (CERP).
- Ministry of Education. (1979a). *History Textbooks Laos in Junior High school (Grade 10)*. Vientiane: Educational publishing enterprises.
- Ministry of Education. (1979b). *Science and Social studies Textbooks Laos in Junior High school (Grade 10)*. Vientiane: Educational publishing enterprises.

- Sarawasee, P. (2003). *The construction of National Consciousness by the Lao People's Democratic Republic as Reflected in Primary School Textbooks Between 1975-2000*. [Master Thesis in Regional Studies the Graduate School]. Chiang Mai University.
- Sihaban, K. (2006). *Contemporary Laos Historiography (1975-present)*. [Ph.D. Thesis in Thai Studies the Graduate School]. Mahasarakham University.
- Sinthumal, W. (2011). *Perception of historical relationship between Thai and Lao: as seen from history textbooks of Thai and Laos in junior high and highschool (1975-2009)*. [Master Thesis in History the Graduate School]. Silpakorn University.
- Wiroonha, C. (2008). *Seminar in Southeast Asian History Textbooks*. Nakhon Pathom: Faculty of Arts, Silpakorn University.